

Hz:Ali(a.s)'ın Hutbelerinden-2

<"xml encoding="UTF-8?">

TALHA VE ZÜBEYR'İN ÖLDÜRÜLMESİNDEN SONRA BUYURMUŞTUR:4

Karanlıklarda doğru yolu bizimle buldunuz; yüceliklere, üstünlüklere bizimle ağıdınız; ayın sonlarındaki karanlıklarda bizimle aydınlığa çıktınız. Sağır olsun o kulak ki yüksek sesi duymaz; bağırışı duymayan, hafif sesi nasıl duyar? Yatışsın o yürekler ki boyuna titrer, boyuna çarpar.[1]

Sonunda hileye sapacağınızı biliyordum, bekleyip duruyordum; sizde aldanmışların nişânelerini görüyordum. Fakat îman perdesi bürümüştü beni; yüzünüze vurmuyordum; özümün ve niyetimin doğruluğu, sizin hâlinizi göstermişti bana; açıklamıyordum.[2]

Her yana sapan yollar arasında, durdum sizin için doğru yolun başında. Her tarafa bakıyordunuz; yoktu kılavuzunuz. Her yeri kazıyordunuz; yoktu suyunuz. Bugün sessiz-dilsiz söylüyorum: Yiter-gider ayrılan benden, bana gösterildiği andan beri gerçekte şüphe etmedim ben. Mûsâ, kendisi için korkmamıştı; korkmuştu bilgisizlerin üst olmasından; sapıklığın hükmetmesinden.

Bugün ben ve siz, durmuşuz hak yolla batıl yolun üstünde; suya kavuşacağından emin olan susamaz bir an.[3]

[1] - Zübeyr ve Talha'ya hitâben söylemişlerdir. Bağırış, yüksek ses, Allah'ın âyetleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hadisleridir. Onları duymayan, onlara uymayan, benim sözleri-mi hiç duymaz, benim sözlerime hiç uymaz demek istiyorlar.

[2] - "Müminin anlayışından sakının; çünkü o, Allah nûruyla görür" hadisine işaret buyurarak (Câmî', 1, s.7) bu olayları daha önceden bildiklerini, onların yapacaklarını anladıklarını

bildiriyorlar.

[3] - 20. sûrenin (Tâhâ) 65-66. âyetlerinde, "Büyücüler dediler ki: İstersen sen at önce sopanı, istersen biz atalım yâ Mûsâ, siz önce atın, dedi. Derken büyüleriyle ipleri ve sopaları,

Mûsâ'ya doğru koşuyormuş gibi göründü. Mûsâ'nın içine bir korku düştü. Korkma dedik; hiç şüphe yok ki sen daha üstünsün" buyurulmaktadır. Bu korkunun kendisinin, yahut mûcizesinin üst olmayacağı için olmayıp, bilgisizlerin üst olmaları, sapıklığın hükmetmesi düşüncesiyle olduğunu bildiriyor ve Mûsâ'yı, nefsi için, yâhut buna benzer, kötü bir şüphe yüzünden korkmaktan tenzih ediyorlar.

5:RASÛLULLAH'IN (S.A.A) VEFATINDAN SONRA

ABBAS VE EBÛ SÜFYAN, HİLAFET İÇİN KENDİSİNE BİAT ETMEK İSTEDİKLERİ ZAMAN
BUYURDULAR Kİ:

Ey insanlar, fitneler dalgalarını kurtuluş gemileriyle aşın; birbirinizden nefret etme yolunu yarın, geçin; övünmek tacını başlarınızdan atın. Kurtulur ancak kanatlanarak uçan; yahut teslim olup esenliğe kavuşan.

Bir sudur ki kokmuş; bir lokmadır ki yiyenin boğazında kalmış, kursağına oturmuş. Vakitsiz, olmamış meyveyi da devşirmeye kalkışan, bitmeyecek yere tohum ekene benzer. Bir şey söylesem derler ki: Baş olmaya hırsı var, sussam derler ki: Ölümünden korkar.

Şu büyük, küçük savaştan sonra buna imkân mı var? Andolsun Allah'a, Ebu Tâlib oğlu, çocuğun anasının memesine düşkün olmasından, daha da düşkündür ölüme. Bir de şu var: Öyle gizlenmiş bir bilgiye sâhibim ki açsaydım size, derin mi derin kuyulara sallanmış ipler gibi sallanırdınız, titrerdiniz.[1]

[1] - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve âlihi vesellem pazartesi günü öğle üstü dünyaya gözlerini yumdu. Vefatları, hicretin on birinci yılı Saferinin yirmi sekizinci, yahut rabiulevvelinin birinci, yahut da on ikinci günüdür. İlk rivayet, Ehlibeytin rivayetidir.

Hazreti Rasul-i Ekrem'i (s.a.a), vasiyeti mucibince Hz. Ali yıkamaya koyuldular. Yıkadıkları yere bir perde gerilmişti. Perdenin iç tarafında Abbas'ın oğlu Fazl ve ashaptan Üsâme su döküyorlar, Hz. Ali'ye yardım ediyorlardı.

Ansar, arka taraftan, Yâ Ali, Rasûlullah'a hizmetten bizi mahrûm etme dedi. Bu söz üzerine Ali, Evs b. Havli'yi içeriye aldı. Zühre oğulları da biz Rasûlullah'ın ana tarafından yakınlarıyız dediler. Onlardan da Avf oğlu Abdurrahman içeriye alındı. Abbas'ın diğer oğlu Kusaym de Hz. Ali'ye yardım edenlerdendi; Üsame'nin kölesi Sâlih de içerideydi.

Hz. Ali, Resûlullah'ı (s.a.a), yıkarken, anam, babam sana fedâ olsun, diriyken de tertemizdin, vefatından sonra da tertemizsin deyip ağlıyordu. Yıkanma işi bitince Hz. Ali (a.s), Rasûlullah'ın (s.a.a), mübarek bedenini kuruladı, göz çukurlarında kalan suyu eğilip içti.

Bu sırada Ebubekir, Medîne'nin doğusunda, şehre bir mil mesafede olan ve ansardan Benî'l-Hâris'in oturduğu Sunh denen yerdeydi. Âişe diyor ki: Ömer ve Muğiyra b. Şa'ba, Hz. Rasûl (s.a.a), yıkanmadan, izin alarak hücreye girdiler; mübarek yüzlerine örtülen bezi kaldırdılar. Ömer, bağırarak, Rasûlullah şiddetli bir baygınlığa düşmüş dedi. Sonra hücreden çıktılar.

Muğiyra Ömer'e Ömer dedi, Allah'a andolsun ki Rasûlullah dünyadan gitmiş. Ömer yalan söyledin dedi, Rasûlullah aslâ ölmedi, sen fitneci bir adamsın, onun için böyle söylüyorsun; Rasûlullah, münâfıkları yok etmedikçe dünyadan gitmeyecek. Bu sözleri de yeter bulmayıp kim Rasûlullah öldü derse onu ölümle tehdide başladı ve Mûsâ Peygamber, nasıl kırk gün halkın gözünden kaybolduysa ve sonra da geldiyse, Rasûlullah da Rabbinin katına gitti; andolsun ki gene dönecek; bu şüpheye düşenlerin, ellerini, ayaklarını kesecek demeye başladı.

Bu sırada İbn-i Ümmü Mektûm "Muhammed Ancak bir peygamberdir; ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir, O vefât eder, yahut öldürülürse topuklarınızın üstünde gerisin geriye mi döneceksiniz?

Geriye dönen, Allah'a bir ziyan vermez; fakat Allah, kendisine hamd edenlere ihsanda bulunur"

âyet-i kerîmesini okudu (3, Âl-i İmran, 144). Hz. Peygamber'-in amcası Hz. Abbas da, ben Abdül-Muttalib oğullarının vefatlarında yüzlerinde beliren alâmetleri Hz. Rasul'ün yüzünde de gördüm, Rasûlullah vefat etmiştir dedi. Fakat Ömer, bir türlü sözünden vazgeçmedi.

Sâlim b. Ubeyde, Ebubekir'i çağırmak üzere Sunh'a gitti; bâzılarına göreyse H. Âişe Ebûbekir de, Ömer'e, İbn-i Ümmü Mektûm'un okuduğu âyeti okumuştı; Abbâs'ın beyânâtına,

İbn-i Ümmü Mektûm'un bu âyeti okumasına rağmen sözlerinden dönmeyen, tehditlerine devam eden Ömer, Ebubekir'in ihtarı üzerine kendine gelmişti (Siyer-i İbn-i Hişâm'a, c.4, s.331-334, Taberî'ye, 2, s.442, Târih'ul-Hemis'e, 1, 185, Tebakat-u İbn-i Sa'de, c.2, k.54, Müttaki'nin Kenz'ul-Ummâl'ine, 4, 50, 53, Zehebî'ye,

1, s.37, Zeyni Dahlân'ın Hâşiyet'ül-Halebiyye'sine, 3, 389-390, Nihâyet'ül Edeb'e 18, 386, Ahmet b. Hanbel'in Müsned'ine, 6, 219, Ya'kubî'ye, 2, 95, İbn-i Kesir'in El-Bidâyetü ve'n-Nihâye'sine,

5, 243-244, Teysir'ül-Vusûl'e, 2, 41, Ebu'l-Fidâ'ya, 1, 164, Târih-u İbn-i Şahne'ye "El-Kâmil hâşiyesinde", s.112, Bâkılânî'nin Temhid'ine, s.192-193 bakınız).

Bu sırada Ebubekir ve Ömer'e Ansârın Benî-Sâide Sakıyfesinde, hilâfet için toplandıkları haberi geldi. Ömer, Ebûbekir'e, gel de dedi, kardeşlerimizin yanlarına varalım; bakalım, ne yapıyorlar.

Giderlerken yolda Ebu-Ubeyde'ye rastladılar; onu da alıp beraberce yola düştüler; Ansâr, orada toplanmış, Muhâcirlerin bir kısmı da onlara katılmıştı. Gasil, tekfin ve teçhiz işi,

Hz. Ali'ye ve söylediğimiz kişilere kalmıştı (Tabarî, 2, 456, Er-Riyâd'un-Nadıra, El-Bed'u ve't-Târih, 5, 65, İbn-i Hişâm, 4, 336, Müsned, 4, 104-105, İbn-i Kesîr, 5, 260, Sıfvet'us-Safve, 1, 85, Târih'ul-Hamîs, 1, 189 v.s.).

Abbas, Ali'ye, elini uzat, sana biat edeyim de halk da biat etsin dedi. Ebû-Süfyan, H. Rasûl-i Ekrem'in (s.a.a), vefâtında Medine'de değildi. Mekke fethine dek Müslüman olmayan,

Mekke fethinden önce Medine'ye gelip Abbas'ın şefâatiyle bağışlanan, fetihten sonra Müellefet'ül-Kulûb'dan sayılan, Tulakaa'dan, yâni azad edilenlerden bulunan bu zat, Medine'ye

gelirken yolda,

H. Rasûl'ün (s.a.a), vefatını duymuş, yerine Ebûbekir'in seçildiğini öğrenince Ali'yle Abbas'ın ne yaptığını sormuş, evlerine kapanıp oturduklarını öğrenince, andolsun Allah'a demişti, sağ kalırsam onların başlarını en yüce mertebeye ulaştıracağım. Kalkan tozu-dumanı kandan başka bir şey yatıştıramaz sözünü de sözlerine eklemiştir.

Medine'ye gelince "Ey Hâşimoğulları, hükmetmek hususunda insanların tamahını kökünden sökün; hele Teyim, yahut Adiyy boyunun bu tamaha düşmesine hiç meydan vermeyin; bu işe Eb'ül-Hasan'dan başka hiç kimse lâayık değildir" meâlindeki beyitleri okumaya başladı. Ya'kubî rivayetinde, bu iki beyte iki beyit daha eklenmektedir; Tabarî'de de buna benzer rivayetler vardır.

Fakat H. Ali (a.s), Hazreti Rasûl'ün (s.a.a), cenazesini bırakıp Abbâs'ın teklifini kabûl etmediği gibi Ebu-Süfyan'ın bu teklifi, kabile gayretine dayanmaktaydı. Araplarda meşhur bir söz vardır: Ben kardeşime düşman olabilirim; fakat amcamın oğlu aleyhine de ona yardım ederim; ama mücadeleye girişen, yabancı bir soydan olursa kardeşimle,

amcamın oğluyla el ele tutuşur, onun aleyhine yürürüm. Bu hüküm gereğince o gün, Ebu-Süfyan'ın Ali'ye taraftarlık gütmesi ve Ebubekir'in aleyhine kalkışması yerindeydi. Hâşimoğullarıyla Ümeyye riyaset için çekişmişlerdi; fakat her iki boy da Abdumenaf soyundandı. Riyasetin bu soydan çıkması tehlikesi, onları birleştirebilirdi.

Ebubekir'in mensup olduğu Teyim boyu, en az adama sahip ve Kureyş'in en zebun boyu sayılırdı. Ömer'in mensup olduğu Adiyy boyu da böyleydi. Bu boyların ikisi de Kureyş kabilelerinin en yüce ve büyüğü olan Kusay'dan gelmiyordu.

Abdumenaf oğullarıysa Kusay'dan türemişti; bu bakımdandır ki bu boydan olanlar, Ali'nin tarafını tutuyorlardı. Ebu-Süfyan'ın, Hz. Peygamber'in amcası Abbas'la aynı iddiaya kalkışması, ancak kabile taassubu yüzündendi; başka bir düşünceyle değildi. Bu düşüncelere kapılmayan tek kişi Ali idi; bundan dolayı da, zâhiren onlara üst olamadı.

H. Rasûl-i Ekrem'in (s.a.a), vefâtından sonra ansârın Sakife'de, Şa'd b. Abâde'ye taraftarlığı da kabile gayretinden doğmuştu; nitekim ansârın, Evs boyunun Ebubekir'e biat etmesi de, Sa'd'in,

Evs boyuna karşı olan Hazreç boyundan olmasındandı. İslâm'ın kaldırdığı soy-boy gayreti, cahiliye devrinde Evs'le Hazreç boyları arasındaki savaş ve münasebetin hatırası, Rasûl-i Ekrem'in (s.a.a), muhtecb olmasıyla birden alevlenmişti. Ali'nin fikriyse böyle şâibelerden arınmıştı; o, riyâseti, Kur'ân'ın hükmünü, dînin emirlerini yerine getirmek için istiyordu.

O, Selman, Ebû-Zerr ve Ammâr (r.a) gibi soy-boy gayretinden arınmış kişilere dayanıyor, Ebu-Süfyan gibi dünya ve soy-boy taassubu güdenleriyle yanından uzaklaştırıyordu.

Bir yandan soy-boy taassubu güden, bir yandan da Müslümanlıkta fitne ve fesat çıkarmayı dileyen Ebu-Süfyan, Ali'ye, ne diye bu işi, kureyş kabilesinin en küçük ve ehemmiyetsiz boyuna teslim ediyorsun? Müsâade edersen, Medine'yi atlılarla, yayalarla doldururum demişti. Fakat Ali, böyle bir şeye âlet olacak yaratılıştta değildi.

Ebu-Süfyan'a yüz vermeyince Ebu-Süfyan, hilâfeti alanların da kendisinden kuşkulandıklarını anlamıştı. Ömer, Ebube-kir'e gitti; bu adamcağız geldi dedi; şerrinden emin olunmaz bunun.

Rasulullah da onu hoş tutmuştu. Sadakadan, beytûlmaldan ona bir şeyler vermek gerek. Ebubekir, Ömer'in sözünü tuttu; onu razı etti; o da Ebubekir'e biat etmekten çekinmedi (El-İkd'ül-Ferid, 3, 113 İbn-i Ebi'l-Hadid'in Nehc'ül-Belâga Şerhi,

2, 212; Mu'te gazvesinin şerhi; El-İkd'ül-Frid, 3, 62). Tabarî'nin rivayetine göreyse Ebu-Süfyan, Suriye'ye gönderilen orduya, oğlu Yezid'in kumandan tayin edildiğini haber alıncaya dek Ebubekir'e biat etmemişti(11, 449).

Pazartesi günü öğleyin vefât eden H. Resul-i Ekrem (s.a.a), çarşamba gecesini defnedildi. Hz. Ali, kabirlerine indirdi; Abbas'ın oğulları, Hz. Peygamber'in kölesi Şukran ve bir rivayette Üsâme de yardım etmişlerdi (Kenz'ül-Ummâl, 3, 140, 4, 54 ve 60, El-İkd'ül-Ferid, 3, 61, Zehebî, 1, 324, 326; İbn-i Hişan, 4, 342, Tabarî, 2, 452, 455 İbn-i Kesîr, 4, 270, Müsned, 6, 62, 242, 274, Tabakaat, 2, k.2, 78).

6:TALHA VE ZÜBEYR İLE SAVAŞMAMASINI SÖYLEYENLERİ BUYURMUŞLARDIR Kİ:

Andolsun Allah'a ki sırtlana benzemem ben, onun gibi uykuya dalmam ben. Sırtlan, taş

vuruldukça uyuklar; bu vuruş uzadıkça uykuya dalar, sonunda da onu avlamak isteyen ona ulaşır; gözetleyen onu aldatır.[1]

Ben hakka yüz tutanlara yardım için ondan yüz çevirenlere, benim sözlerimi duydukları halde itâat etmeyip isyan edenlere, öleceğim güne dek yürür de yürürüm; vurur da vururum.

Andolsun Allah'a ki Allah, Peygamberini, sallallahu aleyhi ve âlihî, katına aldığı zamandan bugüne, halkın bana biat ettikleri âna kadar, benim için hazırlanmış olan, bana ait bulunan hakkımdan zâten mahrum olmuşum; onu elde etmekten men edilmişim.

[1] - Sırtlanı avlamak için önce ininin ağzına gelip içeriye bir taş atarlar, bir ses meydana getirirler. Sırtlan uyanır, her yana bakınır, kimseyi göremez, tekrar uyuklamaya koyulur.

Derken bir taş daha atarlar ve böylece sırtlan taş sesine alışır, aldırış etmemeye başlar, uykuya dalar. Bunun üzerine inin ağzını genişletirler, onu tutup bağlarlar. Bu sırada sırtlan, duyduğu sesleri evvelki sesler gibi sanır, uykusundan uyanmaz.

7:ŞEYTANA UYANLARI KINAMASI

İşlerini başarmak için Şeytana başvurdular; onunla iş başardılar. Şeytan da ortak edindi kendisine onları; Şeytanla şerîk oldular. Gönüllerine kurulup oturdu Şeytan; yumurtasını koydu, civciv çıkardı;

kucaklarında yetiştirdi, besledi, büyüttü yavrularını; onların gözleriyle baktı, gördü; dilleriyle söyledi, dedi. Onları sürçtürdü, kaydıldı; kötülüklerini bezedi, güzel gösterdi onlara, onları kötülöklere sevk etti, uydurdu. Şeytanın hükmü altına girenin, onunla şerîk olanın işidir bu; batıl sözü onun diliyle söyler Şeytan.

8:ZÜBEYR İÇİN SÖYLEDİKLERİ

Sanıyor ki eliyle biat etti, gönlüyle etmedi. Oysa ki biat ettiğini ikrâr etmekte, kalbiyle etmediğini

söyleyip yaptığını inkâr eylemekte. Peki, öyleyse ya buna dâir bir hüccet gösterebilirsin, tanık getirebilirsin; yahut da çıktığı, bozduğu biate gene dönsün.

9:CEMEL SAVAŞINDAN ÖNCE KENDİLERİNİ TEHDİT EDENLER İÇİN SÖYLEDİKLERİ:

Gürlediler, çıktılar; bu ikisiyle beraber gene de korkuyla kalakaldılar. Bizse gürlemeyiz
çakmadan; akmayız yağmadan.

10:SAVAŞTAN ÖNCE BUYURMUŞLARDIR Kİ:

Bilin ki Şeytan, ordusunu toplamıştır; atlısını, yayasını yayına almıştır. Benimse görgüm, bilgim,
gerçekten de benimledir; ne gerçeği örtüp şüpheyi düştüm; ne gerçek örtündü benden, beni
şüpheyi düşürdü.

Andolsun Allah'a ki suyunu çektiğim havuzu onlarla öylesine dolduracağım ki ne bir daha
oradan çıkabilirler, ne bir daha oraya dönebilirler.

11:CEMEL SAVAŞINDA, OĞULLARI MUHAMMED B. HANEFİYYE'YE BAYRAĞI VERİNCE BUYURDULAR Kİ:

Dağlar yerinden deprense deprenme; sık dişini, başım gözüm Allah'a emanet de. Bas yere
ayağını, direndikçe diren. Gözünü başka yerden yum, ordunun tâ sonuna dik. Bil ki yardım,
noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tandır ancak.

12:(Cemel savaşında üst gelince, yanındakilerden bâzıları keşke kardeşim de olsaydı, Allah'ın, seni düşmanlarına nasıl üst getirdiğini görseydi dediler; Hazret buyurdular ki:)

Kardeşin bize taraftar mıydı, üst olmamızı ister miydi?

(Soruya evet cevabını alınca buyurdular ki):

Öyleyse o da bizimle beraberdi. Şu ordumuzda öyle kişiler vardır ki henüz babalarının

bellerindedir onlar, analarının rahimlerinde. Zaman burundan gelen pıhtı gibi[1] onları ortaya atacak; iman onlarla kuvvet bulacak.

[1] - Burundan gelen kan pıhtısı, kandan sonra gelir; bir işten sonra aynı işi yürütmek üzere, aynı yoldan gelenler, aynı töreyi yürütenler hakkında kullanılan bir atasözüdür.

Aynı zamanda bu sözde, "Söz budur ancak, ameller niyetlere göre ölçülür; herkes, neyi niyet ederse o niyete göre hayır, yahut şer kazanır. Allah'a ve Rasûlüne göçmeye niyet eden göçerse,

Allah'a ve Resûlüne göçmüş olur; dünyâyâ göçmek, dünyayı elde etmek isteyen, onu elde eder; bir kadını nikâhlamayı niyet eden, ona erer; herkes niyet ettiğini bulur" (Câmi', 1, s. 2-3) ve "Ali'nin Şiası'dır kurtulanlar, onlardır muratlarına erenler" meâllerindeki hadislerle işaret vardır (Künûz'ul-Hakaak, 2, s.94).

13:(Cemel savaşından sonra Basralıları toplayıp namaz kıldırıldılar; sonra Allah'a ham-ü senâ ve Resûlüne ve soyuna salavât ihdâ ederek buyurdular ki):

Siz bir kadının ordusu oldunuz; bir hayvana uydunuz. Bağırды, koştunuz, öldürüldü, korkup kaçtınız.[1] Huylarınız kötülük, suyunuz tuzlu ve acı. Aranızda oturan suça batmıştır; sizden ayrılan, Rabbinin rahmetine ermiştir.

Mescidinize bakıyorum da görüyorum sanki; sular üstünde bir gemi gibi; Allah, üstünden azâp olarak yağmur yağdırmada; altından dalgalar köpürüp coşmada; içinde kim varsa gark olup gitmede.[2]

(Bir başka rivayette):

Andolsun Allah'a ki bu şehriniz gark olacak; hattâ ben şehrin mescidini görüyorum: Denizde bir gemiye dönmüş; yahut denizin ortasında yüzen bir kuş olmuş.

[1] - Kadından maksatları, Âişe'dir; onu, "Asker" adını taktıkları kızıl donlu bir deveye bindirmişlerdi ve en şiddetli savaş, devenin çevresinde oluyordu.

[2] - Basra'yı bir kere, Abbasoğulları'ndan El-Kaadir-billâh zamanında (381-422 H. 991-1031), bir kere de El-Kaa'im bi-emrillâh zamanında (422-467 H. 1031-1074) su bastı; bütün şehir sulara gark oldu; ancak yüksek bir yerde bulunan câmi, suyun ortasında kaldı.

Bu su basma keyfiyeti, Fars denizinin kabarıp coşmasından ve dağlardan sel gelmesi yüzünden oldu. Şimdiki Basra, bir başka yere kuruldu. Rivâyet ederler ki bu sözlerden sonra, maksadım öğüt almanızdır buyurup gönüllerini almışlardır.

14:(Basralılar hakkında buyurmuşlardır ki):

Yeriniz suya yakın, gökten uzak. Akıllarınız az, tedbirleriniz bozuk. Her ok atan size atar; her yiyen sizi yutar, her saldıran sizi paralar.

15:(Kendilerine biat edildikten iki gün sonra Osman'ın mukataa yoluyla verdiği arâziyi, Allah'ın malından verdiği malları alıp beytûlmâle vereceğim; çünkü kıdemi olan hak hiçbir şeyle batıl olmaz buyurmuşlar ve demişlerdi ki:)

Andolsun Allah'a ki, onların gelirleri yüzünden evlendikleri kadınlardan, satın aldıkları cariyelerden, temellük ettikleri arâziden ne bulursam, alıp beytûlmâle geri vereceğim; çünkü adalette genişlik vardır. Adaletle iş görmekten âciz olan, cevire iş görmede daha da âciz olur.[1]

[1] - Bunu İbn-i Abbas'tan Sâlih vasıtasıyla Kelbî, merfû olarak rivâyet eder. Ömer'in zamânındaki mukataalara dokunmamışlar, Osman'ın mukataalarını iptâl etmişlerdir.

16:Hilâfetlerinin ilk zamanlarındaki bir Hutbeleri:

Haberiniz olsun ki ben sözümün eriyim; söylediğim sözü yerine getiririm. Önümüzdeki belâlardan ibret alan kişiyi, sakınmak, çekinmek, şüpheli şeylere uğramaktan alıkoyar. Bilin ki belânız gene döndü dolaştı; gelip çattı.

Tıpkı Allah'ın, Peygamber'ini gönderdiği gün gibi; Allah'ın salâtı O'na ve soyuna. O'nu gerçek olarak gönderene andolsun ki sınanma kalburunda alt-üst olacaksınız;

kaynayan kazandaki yemek gibi kepçeyle ayrılacaksınız; birbirinizden kopacaksınız; sonunda en aşağınız, en yüce makama ağacak; en yüceniz, en aşağıya alçalacak. Herkesi geçenler, ileri gidenler, geri kalacaklar; geri kalmışlar ilerleyecekler, öne geçecekler.

Andolsun Allah'a ki hiçbir sözü gizlemedim; hiçbir vakit yalan söylemedim; gerçekten de bu duraktan haber verilmişti bana; bugünü biliyordum ben. Bilin ki hatâlar,

suçlar, serkeş, azgın atlara benzerler; o hatâları, o suçları işleyenlerdir, onlara binenler. Gemlerinden boşanırlar, üstlerindekiyle ateşe atılırlar.

Bilin ki şüpheli şeylerden çekinmek, sâhiplerine râm olan develere benzer, çekinenler de onlara binenlere; binenlerin ellerindedir yularları, onları cennete götürür giderler.

Hak var, batıl var; ikisinin de ehli var. Batıl çoğalırsa şaşılmaz; eskiden de vardı; işlenir giderdi. Hak azalsa bile çoğalması umulur, fakat zayıflarsa kuvvetlenmesi zor olur.

(Gene bu Hutbeden:)

Cennetle Cehennem önünde olan kişi bir iştir eder, oyalanır gider, bir kısım halk tez olur, çalışır çabalar, kurtulur. Bir kısmı ağır davranır, yavaş gider, kurtulmayı umar, ister.

Bir kısmıysa suçlara üşer, baş aşağı ateşe düşer. Sağ ve sol, azgınlık yollardır, ana cadde ortadan giden yoldur. O yoldadır elimizde bulunan Kitap, o yoldadır Peygamberlik eserleri.[1] O

yol, sünnetle varır giderir; yol, hayırlı bir sonuca erer.

Dâvâyâ girişen helâk olur; iftirâ eden mahrum kalır. Hakka yüz tutan, bilgisizler katında ölür gider. Kendi kaderini, derecesini bilmemek, bilgisizlik olarak adama yeter. Çekinme yüzünden hiçbir soyun-boyun kökü kurumaz; oraya ekin eken toplumun ekini susuz kalmaz.

Evlerinize kapanın; aranızı uzlaştırın; tövbe gibi nimet var önünüzde. Hamd eden, ancak Rabbine hamd eder; kınayansa ancak kendisini kınar.

[1] - 35. surenin (Fâtır). 32. âyet-i kerimesinde, "Sonra kitabı, kullarımızdan seçtiklerimize miras bıraktık; derken onlardan nefesine zulmeden var ve onlardan ortalama hareket eden var ve onlardan,

hayırlarda herkesten ileri giden var Allah'ın izniyle; işte bu, pek büyük bir lütuf ve ihsandır" buyurulmaktadır. 56. sûre-i celilede (Vâkıa),ileri geçenlerin Rablerine yaklaşanlar olduğu,

öncekilerden çoğunun, sonra gelenlerden azının bölükten bulunacağı bildirilmekte, iyilere "Sağ taraf ehli", kötülereyse "Sol taraf ehli" adı verilmektedir (3-55).

17:Ümmet arasında, ehil olmadıkları halde hükmetmeye kalkışanlar hakkında

Allah'ın yarattıklarından en fazla sevmediği iki kişidir: Birisi, dalâlete düşmüş, doğru yolda yürümekten vazgeçmiş, gerçek yoldan sapmış, başı boş bir hale gelmiştir.

Sonradan uydurulan şeyleri över, onlarla oyalanır; halkı da sapıklığa sürer, yoldan çıkarır.

Kendisine uyup azana fitnedir; kendisinden öncekilerin yolundan azmıştır. Yaşarken de, ölümünden sonra da kendisine uyanları azdırır. Başkalarının suçlarını da yüklenmiştir; kendisi de kendi suçuna batmış gitmiştir.

Birisi de bilgisizlikleri nefsinde toplamış kişidir; bilgisizlerin yollarını azdırır. Yeni çöken, her yanı

kaplayan fitne karanlıklarına dalmıştır; uzlaştırmada kör mü kördür.

Bilmeyenler, bilgin adını takarlar ona; oysa bilgiden haberi bile yoktur. Geceyi sabahlamıştır da azı daha hayırlı olan şeylerin çoğunu toplamıştır. Sonunda pis, kokmuş suyla karnını şişirir; aşağılık şeyleri toplar,

yığar, defîne, hazîne sanır. İnsanların arasında, kendisinden gayrı kişileri şüpheli şeylerden kurtarmayı iş edinerek hüküm vermeye oturur. Kendisine, bilinmeyen şeylerden biri sorulsa saçma-sapan sözlere başlar; kesin hükmü verir; oysaki kendisi,

şüpheler içindedir de örümcek ağına düşmüş sineğe benzer. Doğru mu hüküm verdi, yanlış mı, kendisi de bilmez. Doğru hüküm vermişse, yanlış olmasın diye korkar; yanlış hüküm vermişse, doğru olmasını umar.

Bilgisizdir, bilgisizlikler karanlığında sendeler, yürür gider; kör develere binmiştir, haydar, sürer. Bir bilgiye diş vurmamıştır; dişi, bir bilgi lokmasını kesmemiştir, çiğnememiştir.

Yelin, ovadaki kuru otları savurduğu gibi rivâyetleri savurur gider. Andolsun Allah'a ki kendisine sorulan şeylerde hüküm vermeye gücü olmadığı gibi kendisine tapşırılan işe de ehil değildir.

İnkâr ettiği şeyi başkası da bilmez de inkâr eder sanır; kendi vardığı, bulduğu yoldan-yordamdan başka bir yol-yordam olmadığına, başkalarının ayrı birer rey sahibi olamayacağına inanır.

Kendisine karanlık görünen bir şey oldu mu, onunla kendisini de örter; kimseler bilmediğini bilmesin ister. Onun hükmündeki cevr-ü cefa yüzünden dökülen kanlar, kan ağlar, feryat eder; miraslar, haksızlığından şikâyetlenir, inler.

Allah'a şikâyet ederim bilgisiz yaşayanlardan, sapıklıkta ölenlerden. Hakkıyla okunduğu takdirde onların katında kitaptan daha değersiz bir meta' yoktur; ama sözleri, söylediği yerlerden alınır,

anlamı değiştirilirse onlarca, satışta daha ehven kâr getiren, değerinde daha üstün olan bir metâ' yoktur. Onlarca iyilikten daha kötü bir şey olamaz; kötülükten daha iyi bir şey bulunamaz.

18:Bilginlerin fetvalardaki Ayrılıkları hakkında:

Onlardan birine bir mesele söylenir; hükümlerden bir hükme bağlanması istenir, reyince bir hüküm verir. Sonra bu mesele, olduğu gibi ondan başka birine anlatılır; onun hükmüne aykırı bir hüküm verir.

Sonra bu hüküm verenler, kendilerini hüküm vermeye memur eden imâmın katında toplanırlar; hükümlerini anlatırlar. O da hepsinin hükmünün doğru olduğunu hükmeder. Peki, Allah'ları bir, Peygamber'leri bir, kitapları bir bunların, noksan sıfatlardan münezzehe olan Allah mı birbirlerine aykırı hüküm vermelerini emretmiştir onlara da, itâat etmişlerdir bu emre?

Yoksa onları bundan nehiy mi etmiştir de isyan eylemişlerdir ona? Yoksa ortak mıdırılar onunla da onlar söyleyecekler, o da razı olacaktır onlardan? Yoksa noksan sıfatlardan münezzehe olan Allah, tam bir din indirmiştir de Rasûl sallallahu aleyhi ve âlihî, onu tebliğ ederken anlatır, ahkâmını icra eylerken bir kusurda,

bir noksanda mı bulunmuştur? Halbuki noksan sıfatlardan münezzehe olan Allah, "Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık" der (En'âm, 38). "Biz sana her şeyi açıklayıp anlatan kitabı indirdik" buyurur (Nahl, 89). Kitabın bâzı âyetlerinin, bazı âyetlerini tasdik ettiğini bildirir; onda birbirini tutmaz sözler olmadığını beyan eder de o münezzehe mâbud, "Allah katından gayrı bir yerden gelseydi, onda birbirini tutmaz birçok şeyler bulurlardı" buyurur (Nisâ', 82).

Gerçekten de Kur'ân'ın dışı, güzel mi, güzeldir; insan şaşırır kalır; iç yüzüyse derin mi, derindir; sonuna erilemez; kühüne varılamaz. Sırlarının sonu bulunmaz; karanlıklar, ondan başka bir şeyle aydınlanmaz.

19:(Kufe'de, minberde hutbe okurlarken ve hakemlere ait beyanda bulunurlarken birisi, önce bizi bundan men etmiştin, sonra da bunu kabûl ettin; bilmeyiz hangisi daha gerçek dedi.

Hazret, elini alnına vurarak, biati bozan toplumun cezâsıdır bu buyurdu. Kays oğlu Eş'as, Ey Emir'el-Mü'minin, bu söz, senin lehine değil, aleyhinedir deyince de ona hitap ederek buyurdular

Hangisi aleyhimde, hangisi lehimde, ne bilirsin sen? Allah'ın ve lânet edenlerin lâneti sana ey çulha oğlu çulha, ey kâfir oğlu münâfık. Andolsun Allah'a ki O, seni iki kere tutsak etti;

bir keresinde kâfirdin, bir keresinde Müslüman. İkisinden de ne malın kurtardı seni, ne soyun-sopun, ne devletin, ne şerefın, izzetin. Kavmini kılıca götüren, onları ölüme sevk eden kişiye, en yakınının düşman olması, en uzak olanınsa ondan emin bulunması, yerindedir, gerçektir.[1]

[1] - Bu sözde, 2. sûrenin (Bakara) 159. âyetine işaret vardır. Bu âyet-i kerîmede "İndirdiğimiz apaçık delilleri, bildirdiğimiz dosdoğru yolu, insanlara Kur'an'da tama-mıyla anlattıktan sonra bunu gizleyenlere gelince:

Allah da onlara lânet eder, lânet edenler de" buyurulmaktadır. Eş'as, Emir'ül-Müminin'in (a.s) ashabı arasında, sahâbe içindeki münâfıkların başı Abdullah ibn-i Ebi-Ubeyy ibn-i Selûl'e benzerdi.

Hakem tayininde H. Emir'e (a.s) muhâlefet edip Abdullah ibn-i Abbas, yahut Malik'ül-Eşter'in tayin edilmemesine, Ebu-Mûsâ'l Aş'arî'nin tayinine sebep olanların başındaydı; sonradan Hâricilere katıldı.

Câhiliyye devrinde, babasının öldürülmesi yüzünden, öldüren kabileye karşı savaşa girişmiş, savaşta kendisine yardım eden iki kişi öldürülmüş, kendi de tutsak olmuş, ağır bir fidyeyle kurtulmuştu.

İslâm devrinde, birinci halifenin zamânında dinden dönenlerin bir kısmı, üzerlerine ordu sevk edildiği zaman bu adama sığınmıştı. Eş'as, beni padişah tanırsanız size yardım ederim dedi, bunun üzerine kendisine taç giydirmişler, padişahlığını kabûl etmişlerdi. Kendisi de dinden dönerek onların başına geçmiş, fakat savaşta, onlara hıyanet ederek sığındıkları kalenin fethine yardımda bulunmuştu. Kavminden sekiz yüz kişi öldürülmüş, kendisi de tutsak olarak Ebubekir'e gönderilmişti.

Ebubekir, Eş'as'ı bağışlamış, kardeşi Ümmü Ferve'yi ona vermişti. Eş'as, bu hareketleri yüzünden hem Müslümanlar, hem müşrikler tarafından kınanırdı. Kavminin kadınları ona, "Örf'in-Nâr" adını takmışlardı.

Araplarda birisi, bu çeşit bir hıyânette bulunursa, yüksek bir tepeye ateş yakarlar, münâdilere o adamın hâin olduğunu ilân ettirirlerdi. Bu söz, gadreden, hâinlikte bulunan anlamına gelirdi ve bu gelenekle,

ona inananın, kendisine ateşe atacağı anlatılmış olurdu. Eş'as, Hz. Emir'ül-Müminin'in (a.s) şehâdetinde de katillerine yardım etmiştir. Hz. Emir'in şehâdetinden kırk gün sonra dar-ı mücâzâta gitmiştir. İmam Hasan Aleyhisselâm'ı Muâviye'nin gönderdiği zehirle zehirleyen zevcesi Cu'de, Eş'as'ın kızıydı (Tenkih, 1, s.149, Muhammed Abduh şerhi, s.56-57, 1-4 notlar, kazvinî, 1, s.95-96).

20:Gerçekten de siz, içinizden, ölen kişinin gördüğünü görseydiniz feryât eder, inleyip sızlardınız; korkardınız; dinlerdiniz; itaat ederdiniz. Ama onların gördüklerini göremiyorsunuz; perde var gözlerinizin önünde; yakındır, kaldırılacak, atılacak o perde.

Elbette görürdünüz görebilseydiniz; duyardınız duyabilseydiniz; doğru yola sevk edilirdiniz sevk edilebilseydiniz. Gerçekten de söylüyorum: İbret alınacak şeyler açıklandı size;

sizi yaptığınız şeylerden vazgeçirecek, öğüt verilecek sözler, haberler söylendi, bildirildi size. Gökten emir alan peygamberlerden sonra artık Allah'tan haber gelmez size; Allah'ın hükümlerini ancak bir insan söyler size.[1]

[1] - İbretler, öğütler, Kur'ân-ı Mecid ve hadislerdir. 54. sûrenin (Kamer), "Ve andolsun öyle haberler geldi onlara ki o haberlerde onları vazgeçirecek,

onlara öğüt verecek şeyler vardı" meâlindeki 4. âyet-i kerîmesine işaret edilmektedir. Son cümlelerde, Hz. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Âlihî vesellem'den sonra hükümleri, ancak onun vasıtasıyla, ondan aldığı feyizle imâmın söyleyebileceği, nübüvvetin hatmolduğu

bildirilmektedir.

21:Hz.Ali ölüm ve kıyamet hakkında şöyle buyurmaktadır;

İşin sonu önünüzdendir, sizi haydayıp yürüten kıyâmet ardınızdadır. Yükünüzü hafifletin de ulaşın, kavuşun sizden önce varanlara. Çünkü son gideniniz, ilk gelecek kişiyi beklemektedir.

Merhum Seyit Razi şöyle diyor: İmam'ın bu sözü Allah ve Perygamberi dışınıda herkesin sözünden üstün gelen bir sözdür. "Öyleyse (yükünüzü) hafifletin, katılın" sözü ise çok anlamlı ve kısa bir sözdür. Ne kadar derin ve anlamlı bir ifade! İlim susuzluğunu gideren hikmetli bir sözdür. Bu sözün şerafet ve azametini "el-Hesais" adlı kitabımda beyan ettim."

22:Hz. Ali bu hutbesinde kendini Osman'ın katlinden sorumlu tutan Talha ve Zübeyr gibi kimseleri eleştirmekte, Onların iddialarını çürütmekte ve sonra da kendi cesaret ve kahramanlığını dile getirerek şöyle buyurmaktadır:

Duyun, bilin ki Şeytan, zulmü, cevri yurtlarına sokmak, batılı, olasıya çoğaltmak için taraftarlarını saldı; ordusunu her yandan derledi, topladı. Andolsun Allah'a ki benden bir kötülük görmediler; ama onlarla aramdaki işe dâir de doğru, insaflı bir söz etmediler.

Gerçekten de onlar, terk ettikleri bir hakkı istemedeler; döktükleri bir kanı dilemedeler. O kanın dökülmesinde onlarla ortak olmuşsam, kendilerinin de onda payları var; yok, eğer o kanı onlar döktülerse, benden değil, kendilerinden istemeleri gerçeğe uyar; hakkımdaki en büyük delilleri, kendi aleyhlerinedir. Sütü kesilmiş anadan süt emmek istiyorlar; öldürülmüş bidati diriltiyorlar.[1]

A onmadık kişiler, çağırın kim, niye geleceğim ben? Onların aleyhindeki Allah'ın deliline, onları şâmil olan bilgisine razıyım ben. Baş çekerler, kabûl etmezlerse kılıcın keskin yüzünü çeviririm onlara; bu da yeter batılı gidermek için, hakka yardım etmek için.

Ne de şaşılacak şey ceng için bana haber yollamaları, savaşa hazırlanmamı söylemeleri. A anaları yaslarına batasıcalar, şimdiye dek kim korkuttu cenkle beni, kim ürküttü savaştan beni?

Gerçekten de Rabbime iyiden iyiye inanmışım ben; dînimde de hiç şüphem yok.

[1] - Öldürülmüş bidati diriltmek, kan dâvâsı gütmektir. Hz. Peygamber (s.a.a), Veda' Haccının Arefe hutbesinde, "Câhiliyye devrinde dökülmüş olan bütün kanlar geçmiş gitmiş, unutulmuştur.

Bu kanların ilki, Abdül-Muttalib'in torunu Hâris oğlu Rabîa'nın oğlunun kanıdır; ben ondan geçtim; kan davaları, câhiliyye gelenekleri ayaklarımın altındadır" buyurmuşlardır (Sahih-u Müslîm, İst. Mat. Âmire; 1329-1334 c.4, s.41).

23:(Allah'a hamd'ü senâ, Peygamber'ine ve soyuna selavattan) Sonra, gerçekten de rızık, gökyüzünden yere, yağmur katreleri gibi iner; herkese ayrılan miktarca, artık-sız, eksiksiz gelir çatar.

Biriniz, kardeşinde ehil, ayâl, mal, yahut sıhhat, şeref, mevki gibi bir yönden fazlalık görürse kötü düşüncelere kapılmasın; ona fitne olmasın. Çünkü Müslüman olan kişi, anıldığı zaman aşağılığa düşecek, kötü kişiler tarafından söylenip kınanacak, aşağılık bir şeyi varsa onu gizler, halka göstermez.

Kumar oynayana benzer âdetâ; kendisini zarardan, ziyandan kurtaracak ilk zarı bekler ki faydalar elde etsin; borcundan, ziyanından silkinsin, gitsin. Kendisinde hâinlik olmayan Müslüman da Allah'tan, iki güzel şeyden birini[1] bekler:

Ya Allah tarafından çağırının çağırışını; çünkü Allah katındaki onun için daha da hayırlıdır; yahut da Allah'ın vereceği rızkı, o, bu bekleyişin sonucunda ehle, ayâle, mala-mülke kavuşur, dînini, soyunu, sopunu da korumuş olur.

Gerçekten de mal ve oğullar,[2] dünya ekinidir, dünya kazancıdır; iyi işlerse âhiret ekinidir, âhiret kazancıdır, Allah bâzı kişilere ikisini de verir.

Allah'tan sakının; çekinmenizi buyurduğu şeylerden çekinin; korkun ondan; ama özür getirerek

değil. Kullukta bulunun; halk görsün, duysun diye değil[3].

Çünkü kim, Allah'tan başkası için kulluk eder, iyi iş işlerse Allah, kimin için kulluk ettiyse, iyi işler işlediyse ona havale eder o kulu. Bizse Allah'tan, şehitlerin duraklarını istemekteyiz; kutlu kişilerin geçimlerini, yaşayışlarını dilemekteyiz; peygamberlere yoldaş olmayı niyaz etmekteyiz.

Ey insanlar, hiçbir kimse, isterse mal mülk olsun, soyuna-boyuna muhtaç olmaktan müstağni kalamaz; elleriyle, dilleriyle onu korumalarına, kötülükleri ondan gidermelerine boş veremez.

Soy-boy, adamı koruyan en güçlü kişidir; insanlar içinde onun perişanlığını en fazla derleyip toplayan onlardır; ona bir belâ gelip çatsa, ona en fazla taraftarlık eden, onu görüp gözetten onlardır.

Allah'ın, insanlardan birine verdiği doğru söz, doğru öz, başkasına miras olarak bırakacağı maldan hayırlıdır.

Duyun, bilin ki içinizden biri, yakınlarından birinin ihtiyacını gördü mü, vermezse malını arttırmayacak, verirse eksiltmeyecek şeyi versin; onun ihtiyacını gidersin.

Kim soyundan-boyundan el çeker, onlara karşı elini yumarsa, onlardan bir el çekilmiş olur; ama kendisi için de onlardan birçok elin çekilmesine sebep olur. Kim soyuna-boyuna karşı yumuşak davranır, lütufta, ihsanda bulunursa, soyundan-boyundan boyuna sevgi bulur, saygı görür.

[1] - İki güzel şeyden biri, 9. sûrenin (Tövbe), "De ki: Bizim ya gazi, yahut şehit olmamızdan, o iki güzel âkıbet-ten birine uğramamızdan başka bir şey mi gözetmede-siniz" meâlindeki 52. âyetine işarettir.

[2] - Mal ve oğullar. 42. sûrenin (Şûrâ), 20. âyetine işaret edilmektedir. 3. sûrenin (Âl-i İmran), 146-147. âyetlerinde, Allah'tan yarlıganmak, kâfirlere üstün olmak için yardım dileyenlere, Allah'ın, dünya nimetlerini ve âhiretin güzel mükâfatını verdiği beyan buyrulmaktadır; bu âyetlerden iktibaslarda bulunulmuştur.

[3] - "Kullukta bulunun, halk görsün diye değil" sözlerinde, gösterişin ameli batıl kıldığı bildirilir.
Emre uyup çekinen, suç işlemekten uzaklaşır; uymayan, suç işledikten sonra nâdim olur, özür
.diler; elbette birincisi daha makbuldür